

VÁLASZ KARDOS DARÓCZY GÁBORNAK

Tisztelt Kardos Daróczy Úr!

Vannak dolgok – mondja az amerikai alkotmány –, amikkel kapcsolatban nem szabad törvényt alkotni. Vannak dolgok – mondom én –, amiket nem szabad „értelmezni”: ilyen a *szabad verseny* és a *kultúriliberalizmus*. Lehet ezeket nem szeretni, de jaj nekünk, ha elkezdjük „jól” avagy „rosszul” értelmezni őket. Mondja ki, hogy ellenszenves Önnek a szabadversenyos kultúriliberalizmus, de ne hitegesse magát azzal, hogy ennek csak a „rosszul értelmezett” válfaját utasítja el. Nincs ilyen.

Ön rámutat, hogy Kierkegaard nem volt német, és nem is írt németül, mégis bosszantóan sokan ezt hiszik róla. Igaza van. Amiben nincs igaza, az az, hogy a jeles szerző nevének németes ejtése mintegy elvitatható dán mivoltát, műveinek eredeti (és eredendő) dánságát. Ön szerint az én álláspontomból az következne, hogy németül kellene olvasnunk Søren mestert. Én ezt nem mondtam, de megkérdem: aki nem tud dánul, miért ne olvashatná németül vagy magyarul, vagy angolul? Változtatlanul állítom, hogy a névhasználat külsődleges tényezőinek (kiejtés, végződés, névsorrend stb.) nincs állásfoglalás-értéke, nincs *jelentősége*, viszont van kulturális értéke a befogadó számára. A névhasználat kizárólag hagyomány kérdése, s a hagyomány – igen, a tévedésen alapuló hagyomány is! – a kultúrában fontosabb, kényesebben óvandó, mint a pedáns korrektség, az „autentikus”, „eredeti” alakok utánzása, a „fonetika szabályaira” való hivatkozás. A kultúrát ugyanis e hagyományok léte különbözteti meg az *információtól*. Az, tisztelt Uram, hogy Kierkegaard nevét hogy ejtik a dánok: információ. Hogy a távoli Magyarországon a művelt-félművelt átlagember „kirkegárd”-nak ejti: kultúra.

Chopin nevét mindenki franciásan mondja („sopen”, nem „hopin”), pedig mazurkákat írt és utolsó lehetőségig lengyelnek vallotta magát. Ön talán tiltakozik a franciás ejtés ellen, mint amivel megkérdőjelezzük Chopin lengyeliségét? Felpanaszolja, hogy Liszt nevét a franciák mindmáig „franszoá licc”-nek mondják – de hát ez pompás! Ön, gondolom, megtanítaná nekik a „helyes” alakot (melyiket is?)... Az angol királynőt vajon *II. Ilizöbesz*-nek kellene mondanunk, és a názáreti Jézust, egy kis nép szülöttét, *Jésua ha-Notzri*-nak?

Amit Ön „nyelvi gyarmatosításnak” nevez, azt hívom én nemzetközi kultúrának. Egyébként lehetne a kereszténység felvételét „vallási gyarmatosításnak” hívni, a vasút terjedését „lokomóciós gyarmatosításnak”, a Levi's farmerét pedig „viseleti gyarmatosításnak”. Ön idáig persze nem megy el. Mégis, leveléből azt olvasom ki, hogy kedvesebb Önnek a protektív izolacionizmus, mint a promiszkuózus kozmopolitizmus. Szíve joga. De vegye észre: a nemzetközi kultúra olyan, mint a gyorsvonat, melyre csak a nagyobb

városokban lehet fölszállni, ahova előbb kinek-kinek a falujából egy „közvetítő” helyi vonattal kell eljutnia. Nagy büszkeségünkben nehogy úgy járjunk, mint egykor a Bars megyei-ek, akik kijárták, hogy a gyorsvonat minden egyes faluban megálljon.

NÁDASDY ÁDÁM